

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦЬЛЬНОСТІ ВИПУСКУ КОРПОРАТИВНИХ ОБЛІГАЦІЙ ПРИ РІЗНИХ ОБ'ЄМАХ ЕМІСІЇ

Проведені порівняльні розрахунки вартостей обслуговування боргових зобов'язань при залученні коштів шляхом отримання банківського кредиту та емісією корпоративних облігацій. Порівняння виконані для різних схем залучення та погашення основного боргу із врахуванням теперішньої та майбутньої вартості грошей. Доведена економічна доцільність випуску корпоративних облігацій на суми від 2 млн грн.

The comparative calculations of costs of maintenance of debt obligations are conducted at bringing in of facilities by the receipt of bank credit and by emission of corporate bonds. Comparisons are executed for the different charts of bringing in and basic debt retirement with the account of present and future value of money. Financial viability of issue of corporate bonds is proved on sums from 2 million UAH.

Постановка завдання. Для економіки України на сьогодні найактуальнішим завданням є технічне і технологічне оновлення виробництва із впровадженням сучасних енергозберігаючих технологій. У зв'язку зі складністю отримання українськими підприємствами довгострокових кредитів (3 – 5 років) та, пов'язану з цим відсутністю фінансування численних інноваційних проектів, все більшого поширення набувають запозичення коштів шляхом емісії корпоративних облігацій. Ця проблема особливо стосується підприємств середнього бізнесу та сфери машинобудування, які зацікавлені у залученні коштів у відносно незначних об'ємах (до 10 млн грн).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематиці управління емісійною діяльністю підприємств на ринку корпоративних облігацій, функціонування фондового ринку присвячено багато праць вітчизняних авторів та науковців, таких як І. Білоус, А. Загородній, Н. Кузнецова, М. Лапішко, С. Мошенський, О. Охріменко, Т. Смовженко, В. Суторміна, О. Мозковий, В. Шелудько та ін., а також зарубіжних науковців, зокрема, Г. Бірман, Л. Гейтман, Б. Койлі, Я. Міркін, С. Смамн, Р. Уїлсон, Ф. Фабозці, Дж. Фрідман, С. Шмідт.

Водночас в існуючій на сьогодні науковій літературі ще не в повній мірі висвітлені достатні обґрунтування та рекомендації відносно доцільності (в тих чи інших умовах) такого інструменту фінансування підприємств, як випуск облігацій, методик оцінки вартості їх обслуговування (в тому числі порівняно з іншими борговими інструментами) із врахуванням різних факторів (відсоткова ставка, схеми залучення та погашення, термін обігу).

В науковій літературі можна зустріти твердження, що випуск облігацій виправданий лише на великі суми [1, с. 280], серед практиків існує думка, що в разі, якщо потреба в грошових коштах не перевищує, наприклад, 10 млн грн, то банківський кредит або додаткова емісія акцій можуть бути більш ефективними, ніж емісія облігацій [2]. Особливо звертається увага на те, що першопочаткові одноразові витрати при емісії облігацій можуть стати вирішальним чинником зниження економічної ефективності випуску облігацій порівняно із отриманням банківського кредиту. Разом з тим достатнього кількісного обґрунтування цих тверджень на конкретних прикладах чи розрахунках в літературних джерелах не наводиться.

Постановка завдання. Метою статті є виконання порівняльного аналізу співвідношень вартостей обслуговування боргових зобов'язань по облігаційним позикам і банківським кредитам з використанням різних схем надходжень коштів та погашення сум основного боргу.

Тож, в даній роботі увага приділятиметься саме цим двом шляхам фінансування, оскільки випуск акцій має принципово інший характер. Так, власники акцій мають право на дивіденди (за наявності прибутку у підприємства), та право участі в управлінні підприємством. Погашення суми основного боргу (вартості придбаних акцій) не передбачається, на відміну від випадку емісії облігацій (не конвертованих) та отримання банківського кредиту.

Виклад основного матеріалу. При визначенні об'єму емісії облігацій та терміну їх обігу орієнтиром слугували можливі потреби в фінансових ресурсах для підприємств малого та середнього бізнесу. Як правило, для фінансування інноваційних проектів найчастіше виникає потреба в залученні коштів в межах 2 – 10 млн грн і не менше, ніж на 3 роки.

Для визначення частки витрат, які несе емітент облігацій при їх емісії, використаємо дані, наведені фахівцями в цій сфері [2].

В табл. 1 приведені основні статті витрати та приблизний розмір цих витрат.

Якщо сума боргу становитиме 10 млн грн, а строк обігу облігацій – 3 роки, то частка витрат становитиме приблизно 3% від 10 млн грн. Аналогічно, при випуску цінних паперів на 2 млн грн витрати становитимуть 5% (100 тис. грн).

Розглянемо 6 різних, найбільш вірогідних схем залучення фінансових ресурсів та погашення сум основного боргу, які показані на рис. 1 (а, б, в – облігації; г, д, ж – банківський кредит).

Основні статті витрат з випуску облігацій

№ п/п	Стаття витрат	Вартість
1	Державне мито за реєстрацію випуску цінних паперів	одноразово 0,1% від номінальної вартості випуску
2	Публікація інформації щодо випуску	одноразово біля 5000 грн згідно тарифів ЗМІ
3	Отримання коду облігацій (міжнародний ідентифікаційний номер)	одноразово 2000 грн
4	Послуги аудитора	біля 25000 грн (по тарифам аудиторських фірм)
5	Послуги депозитарія МФС	(одноразово 1000 грн) + (700 на рік), за тарифами МФС
6	Послуги фінансового консультанта	одноразово 0,1%, але не менше 10000 грн
7	Послуги андеррайтера	одноразово від 0,5% до 5,0%, але не менше 20000 грн
8	Послуги платіжного агента	0,1% від суми випуску в рік, але не більше 10 000 грн
Додаткові статті витрат з випуску облігацій		
9	Лістинг облігацій в ПФТС	1200 грн в рік
10	Презентація випуску	25000 грн одноразово
11	Публікація (поліграфія) Інвестиційного меморандуму	біля 5000 одноразово

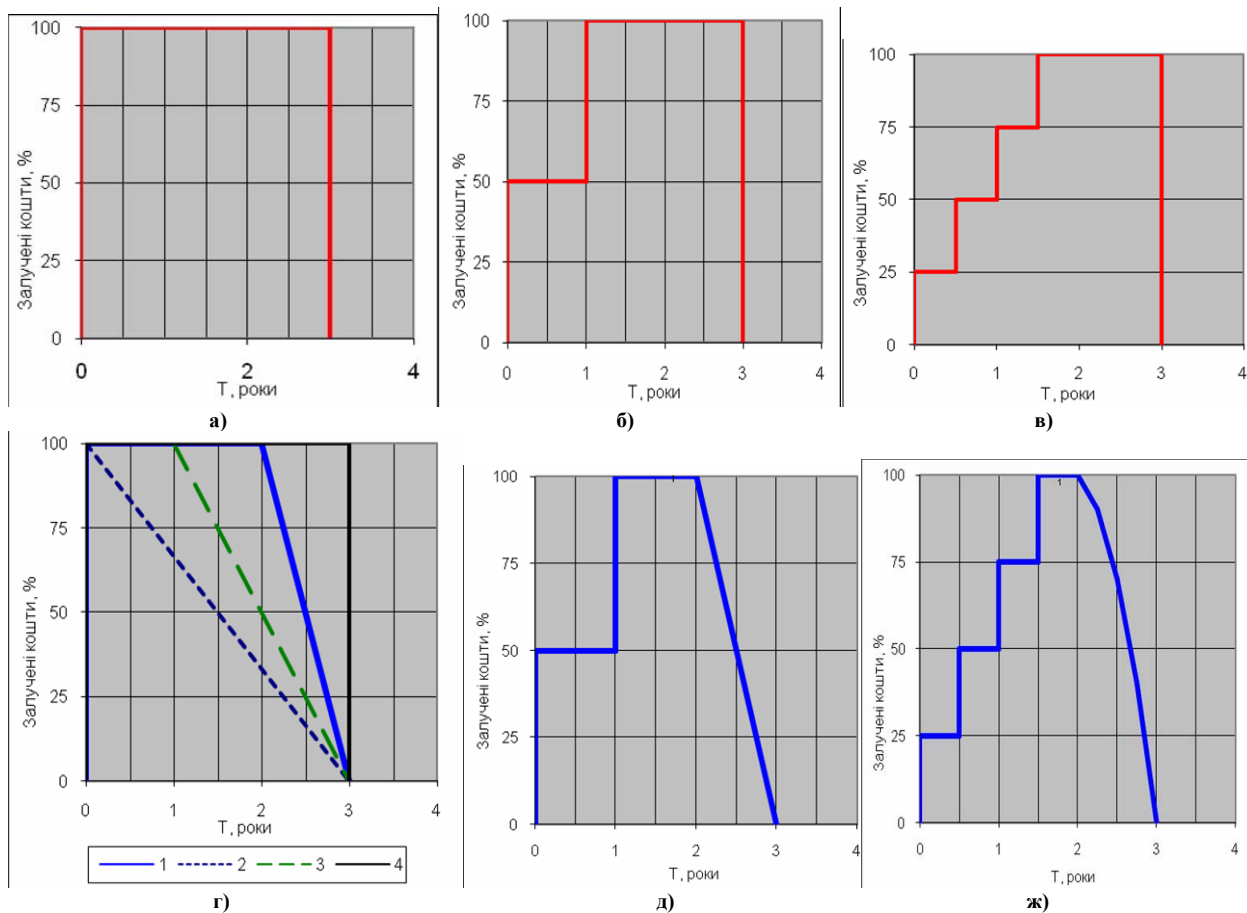

Рис. 1. Схеми залучення фінансових ресурсів та погашення сум основного боргу

Так, схема а) відображає залучення облігаційної позики на всю суму в перший рік та погашення боргу в повному обсязі в кінці третього року. Схема б) відображає таку ситуацію, коли облігаційна позика залучається частинами: на перший рік — 50%, на наступний рік — сума, що залишилася. За схемою в) кошти теж залучаються частинами: кошти залучаються протягом чотирьох півріч по 25% облігаційної позики.

На схемі г) лінія 1 відображає ситуацію, коли підприємству надається пільговий період протягом 2

років, а основна сума боргу погашається рівними частинами в останній рік користування кредитом; крива 2 — погашення рівними частинами з першого року; крива 3 — кредит погашається рівними частинами останні 2 роки; крива 4 — кредит погашається одноразовою виплатою на третій рік в кінці терміну користування. Варто зазначити, що остання схема погашення кредиту є досить маловірогідною, оскільки є найбільш не вигідною для банку, але, тим не менше, вона прийнята до розгляду як крайній випадок для відображення всього спектру можливих варіантів погашення боргу. Схема г)2 навпаки — найбільш сприятлива для банку, і найменш — для підприємства, оскільки основна сума боргу погашається, починаючи з наступного місяця після отримання кредиту. Зрозуміло, що як банк, так і клієнт, будуть прагнути максимально оптимізувати для себе варіант погашення кредиту, тому в роботі також розглядаються проміжні випадки — г) 1 та г) 3, які є найбільш реальними. Доцільно розглянути цей діапазон варіантів, щоб оцінити реальну вартість кредиту. На схемі д) залучається 50% суми на перший рік, потім — вся сума, і погашення боргу відбувається рівними частинами протягом останнього року. Схема ж) відображає ситуацію, коли кредит отримується частинами — кожні півроку по 25% і погашається протягом останнього року за 4 рази нерівними частинами (10%, 20%, 30%, 40%). Зазвичай схеми д) і ж) можливі в тому випадку, коли банк відкриває підприємству кредитну лінію.

Розглянемо варіант залучення коштів на суму 2 млн грн за схемами, приведеними на рис. 1 а), — 1 ж). Причому із рис. 1 г) прийнята до уваги лише схема, представлена лінією 1. Депозитні та кредитні ставки становлять відповідно 12% і 16%, купонні платежі за облігаціями — 14%. Купонні платежі виплачуються 1 раз в 6 місяців, тобто 6 разів за весь термін позики.

Розрахунки вартостей обслуговування облігаційної позики (схеми а, б, в) та банківського кредиту (г, д, ж), наведені в табл. 2 та табл. 3.

Таблиця 2

Вартість обслуговування емісії купонних облігацій (14% річних) на суму 2000,0 тис. грн

Платіжний період	Схема зміни суми основного боргу					
	а)		б)		в)	
	Сума основного боргу, тис. грн	Сума купонних платежів, тис. грн	Сума основного боргу, тис. грн	Сума купонних платежів, тис. грн	Сума основного боргу, тис. грн	Сума купонних платежів, тис. грн
1	2000,0	140,0	1000,0	70,0	500,0	35,0
2	2000,0	140,0	1000,0	70,0	1000,0	70,0
3	2000,0	140,0	2000,0	140,0	1500,0	105,0
4	2000,0	140,0	2000,0	140,0	2000,0	140,0
5	2000,0	140,0	2000,0	140,0	2000,0	140,0
6	2000,0	140,0	2000,0	140,0	2000,0	140,0
Сума	-	840,0	-	700,0	-	630,0

Виходячи з розрахунків, а також з урахуванням першопочаткових витрат (для суми боргу 2,0 млн грн – 100,0 тис. грн), вартість обслуговування емісії облігацій за схемою а) становитиме 940,0 тис. грн (840,0 + 100,0), за схемою б) – 800,0 тис. грн, за схемою в) – 730 тис. грн.

Відсоткові виплати за банківський кредит проводяться щомісячно рівними сумами (ануїтетні платежі), а купонні платежі за облігаціями – один раз на 6 міс. Для порівняння вартості грошей у цих двох випадках необхідно майбутню вартість грошей, які виплачуються щомісячно протягом кожного півроку в якості відсотків по банківському кредиту (ануїтету), привести до вартості купонних платежів по облігаціям. В даному випадку вартість купонних платежів по обслуговуванню облігацій прийнята в якості базової. В такому випадку до уваги приймалася формула коефіцієнту нарощення ануїтету: [3, с. 277]:

$$FVIFA = \frac{(1+k)^n - 1}{k}, \quad (1)$$

де k — процентна ставка розміщення (депозитна), виражена коефіцієнтом,

n — кількість періодів (членів ануїтету).

Так, за схемою г) (лінія 1) за перший період (6 міс.) вартість ануїтетних платежів по банківському кредиту складе $26,67 * ((1+0,12/12)^5 - 1) / (0,12/12) - 5 * 26,67 = 2,69$ тис. грн (див. табл. 3, графа 4).

Зазначимо, що починаючи з 25-го місяця відбувається погашення суми основного боргу, а отже, і змінюються суми відсоткових виплат (див. графа 3, табл. 3). Тож в такому разі для приведення вартості платежів за банківським кредитом до купонних платежів слід приймати до уваги формулу складних відсотків [3, с. 274]:

$$FV = PV * (1 + k / m)^{mn} , \quad (2)$$

де m — кількість нарахування складних відсотків за рік,
 n — кількість періодів.

Таблиця 3

Вартість обслуговування банківського кредиту на суму 2000,00 тис. грн під 16% річних

Платіжний період, міс.	Схема залучення								
	г) (крива 1)			д)			ж)		
	Сума основного боргу, тис. грн	Відсоткові платежі за кредит, тис. грн	Вартість аннуїтету, тис. грн	Сума основного боргу, тис. грн	Відсоткові платежі за кредит, тис. грн	Вартість аннуїтету, тис. грн	Сума основного боргу, тис. грн	Відсоткові платежі за кредит, тис. грн	Вартість аннуїтету, тис. грн
1	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	500,00	6,67	-
2	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	500,00	6,67	-
3	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	500,00	6,67	-
4	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	500,00	6,67	-
5	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	500,00	6,67	-
6	2000,00	26,67	2,69	1000,00	13,33	1,35	500,00	6,67	0,67
7	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	1000,00	13,33	-
8	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	1000,00	13,33	-
9	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	1000,00	13,33	-
10	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	1000,00	13,33	-
11	2000,00	26,67	-	1000,00	13,33	-	1000,00	13,33	-
12	2000,00	26,67	2,69	1000,00	13,33	1,35	1000,00	13,33	0,67
13	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	1500,00	20,00	-
14	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	1500,00	20,00	-
15	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	1500,00	20,00	-
16	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	1500,00	20,00	-
17	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	1500,00	20,00	-
18	2000,00	26,67	2,69	2000,00	26,67	2,69	1500,00	20,00	2,02
19	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-
20	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-
21	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-
22	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-
23	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-	2000,00	26,67	-
24	2000,00	26,67	2,69	2000,00	26,67	2,69	2000,00	26,67	2,69
25	2000,00	26,67	1,36	2000,00	26,67	1,36	2000,00	26,67	1,36
26	1833,33	24,44	0,99	1833,33	24,44	0,99	2000,00	26,67	1,08
27	1666,67	22,22	0,67	1666,67	22,22	0,67	2000,00	26,67	0,81
28	1500,00	20,00	0,40	1500,00	20,00	0,40	1800,00	24,00	0,24
29	1333,33	17,78	0,18	1333,33	17,78	0,18	1800,00	24,00	0,48
30	1166,67	15,56	-	1166,67	15,56	-	1800,00	24,00	-
31	1000,00	13,33	0,68	1000,00	13,33	0,68	1400,00	18,67	0,95
32	833,33	11,11	0,45	833,33	11,11	0,45	1400,00	18,67	0,76
33	666,67	8,89	0,27	666,67	8,89	0,27	1400,00	18,67	0,57
34	500,00	6,67	0,13	500,00	6,67	0,13	800,00	10,67	0,21
35	333,33	4,44	0,04	333,33	4,44	0,04	800,00	10,67	0,11
36	166,67	2,22	-	166,67	2,22	-	800,00	10,67	-
Сума	-	813,33	15,96	-	653,33	13,27	-	640,00	12,63

Так, для прикладу, розрахуємо за цією формулою майбутню вартість грошей для 25-го місяця,

приводячи їх до строку купонного платежу через п'ять місяців: $26,67 * (1 + 0,12/12)^{12 \cdot \frac{5}{12}} - 26,67 = 1,36$ тис. грн.

Вартість аннуїтету від погашення основного боргу (кожен місяць – по 166,67 тис. грн) протягом останнього року за кредитом з урахуванням формули (1) становить: $166,67 * ((1 + 0,012/12)^{11} - 1) / (0,012/12) - 11 * 166,67 = 94,47$ тис. грн.

Тобто, із врахуванням зміни вартості грошей у часі, загальна сума витрат по обслуговуванню банківського кредиту для випадку, коли основний борг погашається протягом 3-го року (див. рис. 1 г), крива 1) складе: $813,33 + 15,96 + 94,47 = 923,76$ тис. грн.

За іншими схемами розрахунки проводилися аналогічним чином.

На основі розрахунків побудуємо графік зміни вартості обслуговування облігаційного боргу та банківського кредиту на суму 2 млн грн відсотковій ставці за кредитами 16% річних (рис. 2).

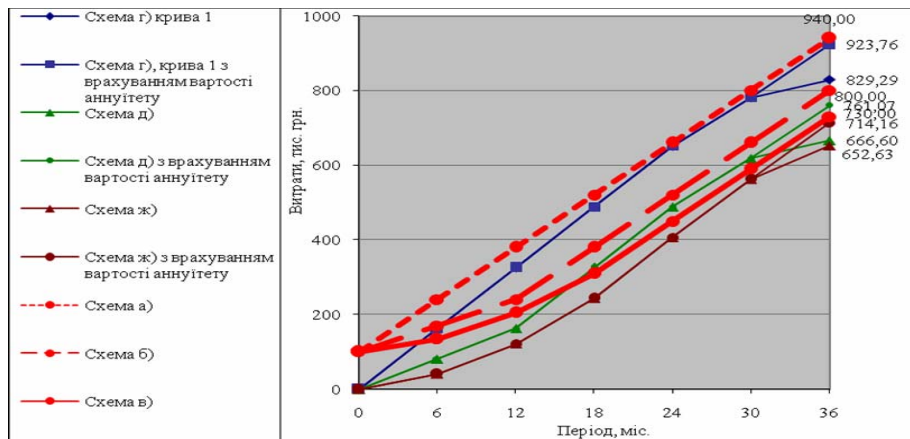

Рис. 2. Динаміка зміни вартості обслуговування облігаційного боргу та банківського кредиту на суму 2 млн грн при відсотковій ставці за кредитами 16% річних

Як видно з рис. 2, сумарна вартість обслуговування облігацій при їх емісії на суму 2 млн грн перевищує вартість обслуговування банківського кредиту, але в разі врахування вартості аннуїтету це перевищення в результаті є незначним (в межах 1,8% – 5%, залежно від схеми кредитування та погашення основного боргу).

Для порівняння проведені аналогічні розрахунки для суми позики в 10 млн грн, та побудований графік (рис. 3).

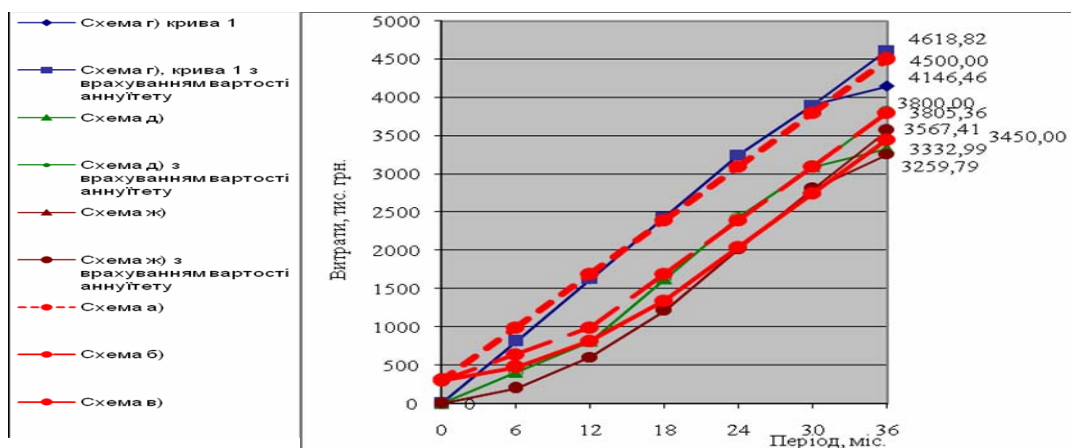

Рис. 3. Динаміка зміни вартості обслуговування облігаційного боргу та банківського кредиту на суму 10 млн грн при відсотковій ставці за кредитами 16% річних

З рисунка видно, що залучати кошти шляхом емісії облігації на 10 млн грн однозначно вигідніше, ніж за рахунок отримання банківського кредиту.

Для отримання повних висновків вважаємо необхідним дослідити тенденцію впливу зміни банківських відсотків на вартість кредиту. Тому розглянемо ситуацію, за якої депозитні та кредитні ставки становлять відповідно 15% і 19 %, а купонні платежі за облігаціями — 17 %. В результаті проведених розрахунків виявилось, що зміна відсоткових ставок суттєво не вплинула на співвідношення вартостей

обслуговування облігаційного боргу та банківського кредиту. Залучення коштів шляхом емісії облігацій на суму 2 млн грн є дорожчим, але не в значній мірі (від 1% до 4%). Якщо сума позики становитиме 10 млн грн то спостерігається однозначна перевага залучення коштів шляхом випуску облігацій.

Слід зазначити, що підприємство не завжди має власні кошти для погашення банківського кредиту та щомісячної виплати відсотків, і змушене для цього залучати додаткові кредитні ресурси. Звичайно, ці кошти для підприємства стають дорожчими, оскільки в обрахуванні вартості анuitету необхідно використовувати вже не депозитну ставку, а кредитну. Відповідно і вартість анuitету погашення основного боргу по кредиту обраховувалася зі зміненою ставкою. В результаті розрахунків виявилось, що лише при залученні коштів та погашенні облігаційного боргу на суму 2 млн грн (при 16% річних) за схемою б) (облігаційна позика залучається частинами: на перший рік — 50%, на наступний рік — сума, що залишилася) обслуговування емісії обійдеться дещо дорожче (на 0,7%), ніж вартість обслуговування банківського кредиту. В інших випадках облігації стають економічно більш доцільними. Якщо сума боргу буде становити 10 млн грн, то спостерігається однозначна та суттєва перевага облігацій перед банківським кредитом (до 7%). Вартість обслуговування облігаційної позики на суму 2 та 10 млн під 19% річних у всіх випадках підприємству обійдеться дешевше, ніж обслуговування банківського кредиту.

В попередніх порівняльних розрахунках до уваги приймалася схема надання банківського кредиту (рис. 1 г), лінія 1), коли сума залучається одночасно у повному об'ємі, а основний борг погашається протягом останнього року та порівнювалася зі схемою а) облігаційної позики (рис. 1). Звичайно з даною облігаційною позикою в повній мірі коректно можна порівнювати тільки кредитування по схемі г) (лінія 4), оскільки всі інші схеми (лінії 1, 2, 3) передбачають планомірне вилучення інвестиційних коштів на протязі періоду реалізації проекту і додаткові витрати. Але схема, представлена лінією 4 (рис. 1 г)), є маловірогідною, оскільки важко уявити, щоб для якогось з банків вона була прийнятною. Найбільш оптимальною, з точки зору балансу інтересів кредитора і позичальника, може бути схема рис. 1 г), лінія 1. Разом з тим, з метою надання якісної картини співвідношень вартостей обслуговування боргових зобов'язань на всьому спектрі можливих варіантів, були також проведені розрахунки з врахуванням схем рис. 1 г) лінії 2 – 4.

Висновки. Для коректної оцінки співвідношень витрат по обслуговування боргових зобов'язань, необхідно приймати до уваги наступне:

- 1) обов'язково повинна враховуватися реальна вартість коштів, приведена до єдиної бази;
- 2) за базу, до якої варто приводити вартісні показники, раціонально приймати той інструмент, період між платежами за яким є найбільшим серед порівнюваних інструментів;
- 3) нехтування коригуванням реальної (в даному випадку — майбутньої) вартості коштів, може призводити до помилки в розрахунках в межах до 100%;
- 4) в разі нехтування реальною вартістю коштів, практично за всіма схемами можна зробити хибний висновок, що банківський кредит є більш вигідний, хоча в умовах коректних розрахунків залучення коштів за рахунок облігаційної позики є більш економічно доцільним.

Таким можна зробити загальні висновки:

- 1) виходячи із середньостатистичних даних, одноразові витрати при випуску облігацій на суму 2 – 10 млн грн можуть становити 3 – 5 %, причому частка витрат при сумі 2 млн грн відносно більша;
- 2) при вибраному терміні обігу облігацій 3 роки сумарна вартість їх обслуговування при емісії на 2 млн грн в незначній мірі перевищує вартість обслуговування боргу за банківським кредитом, тільки в разі, коли погашення основного боргу кредиту буде здійснюватися за рахунок власних коштів або коштів, залучених в результаті випуску акцій, вартість яких визначається з урахуванням відсоткової ставки по депозиту. В той же час, коли погашення відбувається за схемами г) лінія 1, г) лінія 2, г) лінія 3 або д), ж) (рис. 1) і підприємство змушене буде залучати позикові кошти, їх вартість буде розраховуватися за кредитними ставками. Оскільки вартість анuitетних платежів суттєво зростає, то вартість банківського кредиту стає відносно більшою та співрозмірною з вартістю обслуговування облігаційного боргу. Таким чином, можна стверджувати, що в разі ефективного фінансового менеджменту, коли рух фінансових коштів є максимально оптимізованим, а початкові витрати перебувають в зазначеному діапазоні, емісія облігацій навіть в обсязі 2 млн грн при строках обігу облігацій при строках понад 2 – 3 роки може мати економічну доцільність. Не слід забувати і той факт, що випуск облігацій має ряд переваг, яким важко дати вартісне вираження (наприклад, створення позитивної кредитної історії, підвищення інвестиційної привабливості тощо).
- 3) у випадку, коли сума залучених коштів дорівнює або більша 10 млн грн, то вже через 1,5 – 2 роки обігу облігацій спостерігається однозначна перевага залучення облігаційної позики, навіть якщо погашення кредитного боргу відбувається за рахунок власних коштів. Якщо врахувати кредитні кошти, то економічна доцільність випуску облігацій значно зростає;

4) при оцінці економічної доцільності того чи іншого інструменту необхідно в обов'язковому порядку використовувати різні методики приведення порівнюваних величин витрат до єдиних умов, наприклад, до єдиного періоду платежів. В іншому випадку співставлення можуть бути не тільки некоректні, а й призвести до прийняття невірних рішень.

Виконаний розрахунок та аналіз дають підстави стверджувати, що випуск облігації для фінансування довгострокових інвестиційних проектів (3 – 5 років) має фінансову доцільність при сумах, які перевищують 2 млн грн. Крім того, емісія облігацій має переваги, які важко представити кількісно – збереження структури акціонерного капіталу; формування кредитної історії; гнучкість реагування на змінюваність ситуацій, зручне податкове і фінансове планування тощо. Тому можна вважати, що корпоративні облігації мають значні перспективи як інструмент залучення коштів для підприємств реального сектору економіки України.

Література

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала: Т. 2. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2006. – 512 с.
2. http://www.ukrsocbank.com.ua/common/ua/Poslugi/Spec_al_n_poslugi/Vipusk_obl_gac_y/Em_tentu/Pam_yatka_em_tentu/corp.doc УкрСоцбанк: Пам'ятка емітенту корпоративних облігацій.
3. Кравченко Ю. Я. Рынок ценных бумаг: Учебное пособие. – 2-е изд. — К.: Дакор, КНТ, 2006. — 712 с.

Надійшла 08.04.2009

УДК 336.13.051:911.375(477)

І. В. ФОРКУН

Хмельницький національний університет

Н. Л. ФРОЛОВА

Хмельницький торговельно-економічний коледж КНТЕУ

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

У статті проведено аналіз стану адміністративно-територіальної реформи в Україні в контексті зарубіжного досвіду, виявлено складності та небезпеки, які супроводжують реформу та визначено шляхи їх подолання.

The article makes the analysis of the state of administrative-territorial reform in Ukraine in the context of foreign experience, displays the difficulties and risks, which accompany the reform; and determines the ways of their overcoming.

Актуальність дослідження. Ратифікувавши Європейську хартію місцевого самоврядування, Україна взяла на себе зобов'язання надати місцевому самоврядуванню реальну можливість самостійно здійснювати надання якісних державних послуг її громадянам. Вирішення даної проблеми залежить, в першу чергу, від ступеня повноважень органів місцевого самоврядування, не виключаючи державну підтримку. Для цього необхідно забезпечити місцевій владі міцну фінансову базу.

Проведення бюджетної реформи неможливе без повномасштабного реформування адміністративного та територіального устрою держави з чітким встановленням балансу прав і обов'язків між органами місцевої влади і місцевого самоврядування.

Концепція адміністративної реформи в Україні 1998 року суттєво відрізняється за глибиною та якістю розробки окремих напрямків адміністративної реформи пострадянських країн: детально розписані передумови реформування публічної адміністрації, поверхнево опрацьовано механізм проведення адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування, не приділяється належна увага питанню відносин органів влади з громадянами, зовнішнього контролю за публічною адміністрацією.

А тому для успішного проведення комплексної адміністративно-територіальної та бюджетної реформ є вкрай важливим наявність окрім політичного, чіткого економічного бачення мети реформи і кроків щодо її досягнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розробки теоретичних основ проведення адміністративно-територіальної та бюджетної реформ присвятили свої наукові доробки Р. Безсмертний, О. Кириленко, І. Луніна, А. Неліцькі, В. Олуйко, Д. Полозенко, С. Слухай, О. Соскін, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій та інші.

Метою статті є спроба проведення аналізу стану адміністративно-територіальної реформи в Україні, виявлення складностей та небезпек, які її супроводжують та пошук шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Реформа територіально-адміністративного устрою – це процес державних перетворень щодо зміцнення і оновлення державних основ з метою покращення рівня життя населення, збільшення державних доходів та оптимізації державних витрат.

Територіальний поділ української держави має трирівневий характер. Найвищий рівень поділу охоплює Автономну Республіку Крим, 24 області та 2 міста з особливим статусом (Київ та Севастополь). Другий рівень територіального поділу – це 490 районів та 118 районів в містах. На найнижчому рівні територіального поділу знаходяться майже 30 тисяч місцевостей різного статусу, в тому числі 458 міст (табл. 1).